

YMPÄRISTÖKAAREN MUKAINEN LUPAHAKEMUS

5.6.2019

Uumajan kärjäoikeus
Maa- ja ympäristötuomioistuin

Umeå tingstätt
Mark- och miljödomstolen
Box 138
901 04 Umeå

UUMAJAN KÄRJÄOIKEUS

Tuomari 2:4

SAAPUNUT: 2021-02-09

JUTTU NUMERO: M 1692-19

ASIAKIRJALIIITE:

UMEÅ TINGSRÄTT
Domare 2:4

INKOM: 2021-02-09

MÅLNR: M 1692-19

AKTBIL: 120

Hakija:

Haapakylänsaaren asunnonomistajien yhtymä
organisaationumero 716465–6527

Haapakylänsaari samfällighetförening

c/o Peter Mattila

Kangasvägen 1

SE-957 32 Övertorneå

Yhteyshenkilö:

Peter Mattila

Kangasvägen 1

SE-957 32 Övertorneå

Puhelin: 070-395 63 65

sähköpostiosoite: peter.mattila@telia.com

Asia:

Hakemus koskee ympäristökaaren (1998:808) 11 luvun 9 § mukaista vesitoimintalupaa suorittaa toimenpiteitä nykyiseen tien penkereeseen, joka menee Haapakylänpuuksen ylitse (Tornionjoen haara) Haapakylänsaaren Övertorneån kunnassa.

Sisällysluettelo

Määräämisoikeus.....	2
Vaatimus	2
Yrityksestä	2
Nykyiset olosuhteet ja luvat	3
Tekninen kuvaus	4
Ympäristövaikutusten arviointiselostus.....	6
Suojelutoimenpiteet ja muut varotoimenpiteet	6
Ehdotus siitä, kuinka toimintaa tulee valvoa	6
Asianosaiset kiinteistöt	6
Päätös koskien merkittävää ympäristövaikutusta, asemaakaavoja jne.	6
Julkiset ja yksityiset edut	7
Vesitoiminnan hyöty	7
Neuvonpito	7
Työaika	7
Asiakirjojen säilyttäjä ja kokoushuoneisto	7

Liite A – Ympäristövaikutusten arviointiselostus

Liite B – Asianosaiset kiinteistöt sekä kiinteistökartta

Liite C – Neuvonpitoselvitys

Määräämisoikeus

80-luvun keskivaiheilla rakennettiin tien pengeri Haapakylänpuuksen ylitse Haapakylänsaaren Övertorneån kunnassa. Tämä tehtiin silloisen suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission luvalla (juttu M 9/83). Tien penkereen hoitoon kuuluu myös tarvittava tien penkereen vaatima restaurointi ja korjaus.

Vesi, jossa pengeri sijaitsee, on Haapakylä S:1, jakamaton vesi ja sitä hoitaa Matarenen Haapakylän asunnonomistajien yhtiö (kyläyhtiö). Puheenjohtaja on Peter Mattila (myös tämän hakemuksen yhteyshenkilö).

Vaatus

1) Toimenpiteet nykyiseen tien penkereeseen

Haapakylänsaaren asunnonomistajien yhtiö vaatii, että maa- ja ympäristötuomioistuin antaa Haapakylänsaaren asunnonomistajien yhtiölle ympäristökaaren (1998:808) mukaisen luvan sen mukaan, mitä on lähemmin kuvattu hakemuksessa liitteineen

a) nykyisestä tien penkereestä kiinteistössä Kuivakangas 9:3.

i) poistaa kaksi nykyistä rumpua, jotka ovat tällä hetkellä huonossa kunnossa ja korvata nämä kahdella sillalla,

ii) sijoittaa lisäksi kaksi tulvarumpua tien penkereen itäiseen osaan,

iii) vahvistaa ja eroosiosuojata nykyinen tien pengeri kivimurskalla ja nostaa tien pengertä 800 millimetriin alle tien 99 tasoa sekä säätää luiskien kaltevuus noin 1:3:een sekä

iv) rakentaa se osa tien penkereestä, jossa sillat ovat, vielä 800 mm muuta tien pengertä korkeammaksi (samalle korkeudelle kuin tie 99).

2) Muuta

Lopuksi Haapakylänsaaren asunnonomistajien yhtiö vaatii, että maa- ja ympäristötuomioistuin

a) hyväksyy hakemukseen liitetyn ympäristövaikutusten arviointiselostuksen.

Yrityksestä

80-luvun keskivaiheille rakennettiin tien pengeri Haapakylänpuuksen ylitse Haapakylänsaaren Övertorneån kunnassa. Tien pengeri rakennettiin pääasiassa helpottamaan kuljetuksia saareen, jossa silloin, kuten nykyin oli tuottoisia viljelysmaita. Virtaama Tornionjoessa vaihtelee suuresti vuodenaikojan välillä ja kevättulvien aikana tien pengeri jää aina veden alle.

Kevättulvat huuhtovat pois niin suuren osan tien penkereestä, että sillä ei pääse liikkumaan pyöräajoneuvoilla. Toistuvat tulvat aiheuttavat hienon aineksen (eri raekokoinen sora) eroosiota jokeen. Tien pengeri korjataan uudella materiaalilla jokaisen kevättulvan jälkeen. Yleisöltä on tullut useita kertoja (vuodesta 2010) mielipiteitä Norrbottenin läänin lääninhallitukselle koskien yllä mainittua tien pengertä. Norrbottenin läänin lääninhallitus

arvioi, että ei ole ympäristönäkökulmasta katsoen kestävä, että tien pengertä täytyy korjata jokaisen kevättulvan jälkeen, vaan katsoo, että luonnollisemman veden virtauksen salliva silta on sopivampi tälle paikalle (diaarinumero 535–4683–2017). Muun muassa tämä lääninhallituksen tekemä päätös on perusteena sille, että Haapakylänsaaren asunnonomistajien yhtymä halua nyt saada aikaan ympäristön kannalta paremman ja pysyvämmän ratkaisun.

Koordinaatit viitejärjestelmässä SWEREF 99: SWEF99 TM (pohjoinen, itäinen) 7392049, 884400

Kartta suunniteltuun toimenpiteeseen liittyvästä alueesta. Nuoli osoittaa tien pengereen Haapakylänpuaksen yli Haapakylänsaaren.

Nykyiset olosuhteet ja luvat

Haapakylänsaaren asunnonomistajien yhtymään kuuluu 39 jäsentä, jotka hoitavat Haapakylänsaaren menevän tien pengertä Övertorneån kunnassa. Tien pengeri on noin 160 metrin pituinen ja se kulkee Haapakylänpuaksen (Tornionjoen haara) ylitse. Muut tien pengereen likimääräiset mitat ovat: korkeus 3 m, perusta 10 m, yläreuna 6 m, ajorata 4 m. Tien pengeri koostuu louheesta ja sisältää kolme peltirumpua halkaisijaltaan 1700 mm. Kaksi näistä rummuista on huonossa kunnossa. Rummut ovat osittain kiven täyttymiä, koska ne ovat liian lyhyitä. Tien pengeri sijaitsee alavalla maalla ja veden virtaama vaihtelee suuresti vuodenaikojen välillä. Touko-kesäkuussa kevättulvien ollessa suurimmillaan virtaama kasvaa moninkertaiseksi keskimääräiseen virtaamaan verrattuna. Kevättulvien aikana tien pengeri jää aina veden alle (toisinaan 2–3 kertaa), koska nykyiset rummut eivät ole riittäviä. Tämä aiheuttaa toistuvaa hienon materiaalin eroosiota jokeen, minkä seurauksena tien pengereen alavirran puolella oleva joen pohja mataloituu. Kiviä ja onkaloita peittävä hieno sedimentti heikentää normaalia hapetusta. Sedimentoinnin aiheuttama huonontunut hapettuminen voi myös johtaa muuttuneeseen pohjaeliöstölajien koostumukseen, mikä voi epäsuorasti vaikuttaa tiettyjen lajien elinolosuhteisiin, esimerkiksi kaloihin, pienentyneen ravinnonsaannin kautta. Tien pengertä korjataan uudella materiaalilla jokaisen kevättulvan jälkeen, tavallisesti noin 50 m³ soraa, Ø 0–50 mm. Tiettyinä vuosina vaaditaan toistuvia korjaustoimenpiteitä, jotta tien pengertä voidaan käyttää.

Nykyiset rummut aiheuttavat toisen ongelman, koska rummut sijaitsevat liian korkealla tien pengereessä. Kesällä matalan veden aikaan normaali veden korkeus uomassa on noin 50 cm, mikä on rumpujen aukkojen tason alapuolella. Tämä aiheuttaa sen, että tien pengeri muodostaa padon, millä on useita seurauksia. Vesi ei pääse virtaamaan eteenpäin, vaan jää seisomaan pengereen molemmille puolille. Ekologisen tasapainon häiriintyminen virtaavan

veden jäädessä seisomaan luo uusia alueita hyttysten kuoriutumiselle (mitä pidetään tällä hetkellä tien penkereen patomaiseen rakenteeseen liittyvänä ongelmana). Tien pengeri ja rummut ovat myös vaelluseste kaloille ja vedessä eläville organismeille. Kuivajärvi on yhteydessä Tornionjokeen Kuivajoen kautta, noin kaksi km ylävirtaan tien penkereestä. Yllä mainittu problematiikka aiheuttaa sen, että kalojen ja vedessä elävien lajien vaellus Haapakylänpuoksen kautta ylös Kuivajärveen on lähes 100 % pysähdyksissä kesäolosuhteissa.

Tien penkereen toimiminen on tärkeää monesta näkökulmasta katsoen. Haapakylänsaari on noin 300 ha laajuinen ja se kostuu pääasiassa tuottavasta viljelymaasta, jota viljellään. Saarella on myös 13 mökkiä, joita käytetään aktiivisesti sekä kesällä että talvella. Muita toimijoita, jotka käyttävät tien pengertä, ovat *Tornedalsens skärmflyg -yhdistys*, joka käyttää saarta lähtö- ja laskeutumipaikkana. Tien pengertä käyttää myös Korjun saamelaiskylä, jolla on poroaitaus Haapakylänsaarella. Saarta käytetään edelleen virkistysalueena lintujen katseluun, siellä on lintutorni. Lintutornin yhteydessä on grillauspaikka mikä kannustaa entisestään yleisöä antoisaan ulkoiluun.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio antoi Haapakylänsaaren tienhoitoyhdistykselle 12. maaliskuuta 1984 päätöksen (juttu M 9/83) luvasta rakentaa tien pengeri kolmella rummulla Haapakylänpuoksen (Tornionjoen haara) yli Haapakylänsaaren Övertorneån kunnassa.

Tekninen kuvaus

Suunniteltu toimenpide merkitsee, että tien penkereeseen rakennetaan kaksi siltaa a' 12 000 mm. Nykyistä tien pengertä vahvistetaan ja eroosiosuojataan kivimurskeella ja korotetaan tasolle, joka on 800 mm tien 99 tason alapuolella. Luiskien kaltevuus säädetään noin 1:3:een. Kaksi tierumpua, jotka ovat huonossa kunnossa, otetaan pois ja korvataan kahdella sillalla, pituudeltaan 12 000 mm, leveydeltään 4200 mm. Sillat, jotka ovat tyypiltään puisella ajoradalla varustettuja palkkisilloja, rakennetaan tien penkereen läntiseen puoliskoon, jossa joki on syvin. Ensimmäinen silta sijoitetaan noin 30 metrin päähän tien penkereeseen länsipuolelta katsottuna. Toinen silta sijoitetaan noin 60 metriä penkereeseen, kohtaan, jossa tänään on kaksi rumpua. Kolmas tierumpu (läntisin) säilytetään tulvarumpuna. Tien penkereen itäosaan sijoitetaan lisäksi kaksi tulvarumpua (pituus 15 000 mm, halkaisija 1800 mm) auttamaan veden valumista virtaaman ollessa voimakas. Rummut eroosiosuojataan kivimurskeella. Se osa tien penkereestä, jossa sillat sijaitsevat, rakennetaan lisäksi 800 mm muuta pengertä korkeammaksi siltojen suojaamiseksi virtauksen ollessa erittäin kova. Sillat tulevat samalle korkeudelle kuin valtatie 99, mikä vastaa korkeinta (1968) dokumentoitua veden korkeutta. Tien penkereen matala osa toimii "varaventtiilinä", jotta ympärillä oleva maasto ei tulvi virtauksen ollessa äärimmäisen voimakas ja se suojaa myös siltoja. Betoniperustuksia rakennettaessa nykyistä pengertä käytetään perustana, johon perustukset valetaan paikalla. Perustusten välinen etäisyys (vapaa jänniteväli) on 11 200 mm. Sillat ankkuroidaan betoniperustuksiin ja varustetaan puukaitein. Siltojen ympärillä olevat pengeri keilat eroosiosuojataan kivimurskeella. Ylävirran puolelle siltojen suojaksi tulee suurikokoisia kiviä suojaamaan siltoja jäiden lähdyssä. Siltojen alla olevan pohjan rakenne harmonisoidaan muun pohjan kanssa. Sillat sovitetaan jäljittelemään joen alkuperäistä luonnetta. Laskettu kustannus: 2 370 400 kruunua.

Ympäristövaikutusten arviointiselostus

Haettujen toimenpiteiden ympäristövaikutukset on tilitetty ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa (Liite A).

Suojelutoimenpiteet ja muut varotoimenpiteet

- Sillat liittyminen rakennetaan 800 mm muuta pengertä korkeammiksi, minkä tarkoituksena on suojata siltoja virtauksen ollessa erittäin voimakas. Siltojen ajoradat ovat samalla tasolla kuin valtatie 99.
- Tien penkereen matalampi osa toimii "varaventtiilinä", jotta ympärillä oleva maasto ei joudu tulvan alle virtauksen ollessa erittäin kova.
- Vettä läpisevien aukkojen kokonaispinta-ala tien penkereessä nousee tämän päivän 6,8 m²:stä (jos rumpu on tyhjä kivistä) noin 80 m²:iin (plus 36 m²:n tulventtiili siltojen suojaamiseksi tarvittaessa).
- Työt suoritetaan vedenpinnan ollessa mahdollisimman matalalla. Kun paikalla käytiin 3.9.2018, vedenpinnan korkeus oli noin 60 cm nykyisten rumpujen tason alapuolella, jonka vuoksi vettä ei virrannut tien penkereen läpi ollenkaan. Tien pengertä korotettaessa on olemassa pieni samenessriski tuottaessa eroosiosuojaa uuteen tien penkereen ympärille ja tällöin käytetään silttiverhoa tämän estämiseksi.
- Silttiverhoa käytetään myös rakennettaessa tulvarumpuja ja otettaessa pois vanhoja rumpuja. (Lähinnä tietä oleva rumpu jätetään paikalleen).
- Siltojen perustat rakennetaan nykyiseen tien penkereeseen, jolloin samentumista ei aiheudu.
- Suunniteltujen toimenpiteiden rakennusajaksi lasketaan 3–4 viikkoa. Ajankohta: elokuu – lokakuu, jolloin veden pinta on matalimmillaan.

Ehdotus siitä kuinka toimintaa tulee valvoa

Tien penkereen hoitajan vastuulla on tarvittaessa restauroida ja korjata tien pengertä.

Asianosaiset kiinteistöt

Asianosaisia kiinteistöjä ovat ne, jotka kuuluvat asunnonomistajien yhtymään (Liite B).

Päätös koskien merkittävää ympäristövaikutusta, asemaakaavoja jne.

Tornionjoki on yhdessä Kalixinjoen kanssa yksi Euroopan suurimmista jokijärjestelmistä, joita ei ole valjastettu sähköntuotantoon. Alue, jolla suunnitellut toimenpiteet sijaitsevat, kuuluu osana Tornionjoen kansallisen jokeen ja se sisältyy laji- ja elinympäristödirektiivin (SE0820430) mukaan Natura 2000 suojeluohjelmaan. Asunnonomistajien yhtymä on vaatinut Norrbottenin läänin lääninhallitukselta arviota siitä, oletetaanko suunnitelluilla toimenpiteillä olevan merkittäviä ympäristövaikutuksia vai ei, sekä vaativatko toimenpiteet ympäristökaaren 7 luvun 28 a § mukaisen luvan (katso päätöksentekoaineisto, liite C). Lääninhallitus päättää, että suunniteltujen toimenpiteiden ei voida olettaa aiheuttavan huomattavia ympäristövaikutuksia ja että suunniteltu toimenpide ei vaikuta alueen ympäristöön sillä tavalla, että ympäristökaaren 7 luvun 28 a § mukainen lupa vaaditaan. Päätös, katso liite 1 Ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa.

Alue, jolla suunnitellut toimenpiteet sijaitsevat, on myös osoitettu kansallisesti tärkeäksi luonnonsuojelulle ja ulkoilulle. Suunnitellun toimenpiteen odotetaan edistävän yllä mainittuja intressejä.

Alue, jolla tien pengeri sijaitsee, on kaavoitetun alueen ulkopuolella.

Julkiset ja yksityiset edut

Positiivinen vaikutus yleisiin tai yksityisiin etuihin odotetaan syntyvän suunnitellun toimenpiteen yhteydessä, koska toimenpiteen muun muassa odotetaan edistävän kansallisia luonnonsuojelun ja ulkoilun etuja. (katso kohta 4 ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa).

Vesitoiminnan hyöty

Haapakylänsaaren asunnonomistajien yhtymä haluaa saada aikaan kestävämmän ja ympäristön kannalta paremman ratkaisun. Alue, jolla suunnitellut toimenpiteet sijaitsevat, kuuluu laji- ja elinympäristödirektiivin mukaan Natura 2000 suojelualueeseen. Suunnitellun toimenpiteen odotetaan edistävän elinympäristöä ja suosivan niitä lajeja, joita tulee suojella yllä mainitun direktiivin mukaan (katso kohta 4.2 ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa). Alue, jolla suunnitellut toimenpiteet sijaitsevat, on osoitettu valtakunnallisesti tärkeäksi luonnonsuojelulle ja ulkoilulle. Suunniteltu toimenpide edistää myös näitä etuja (katso kohdat 4.3–4.4 Ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa). Yllä olevan pohdinnan mukaan ja muut ympäristövaikutukset huomioiden (katso kohta 4 ja 5 Ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa) Haapakylänsaaren asunnonomistajien yhtymä arvioi suunnitellun toimenpiteen olevan edullinen yleisestä ja yksityisestä näkökulmasta katsoen ja mikä painaa enemmän kuin sen kustannukset, vahingot ja haitat.

Neuvonpito

Neuvonpito prosessissa ja se, mitä neuvonpidossa on tullut esiin, on otettu huomioon laadittaessa ympäristövaikutusten arviointiselostusta ja tätä hakemusta. Yksityiskohtaisempi kuvaus on neuvonpitoselvityksessä (Liite C).

Työaika

Toimenpiteeseen lasketaan kuluvan aikaa 3–4 viikkoa. Ajankohta: elokuu – lokakuu, koska vedenpinnan taso on tuolloin alhaisimmillaan.

Asiakirjojen säilyttäjä ja kokoushuoneisto

Asiakirjojen säilyttäjä:

Peter Mattila
Kangasvägen 1
95732 Övertorneå
0703956365

Kokoushuoneisto
Tureholmin kokoussali
Tureholmsvägen 17
957 32 Övertorneå

Varaukset:

Knut Omark
Tallvägen 1
927 32 Övertorneå

